

Kulturhistoriskt värde

Brunnsta bys kulturhistoriska värde handlar inte endast om det byggda och direkt synliga. Vid sidan om den äldre bebyggelsen finns i området bl.a. fornlämningar som belyser byns och traktens historiska utveckling. Inom själva byn finns en tomtindelning och ett vägsystem som är en självklar del av bebyggelsen och som förklarar och ligger till grund för platsens struktur. Att värna om helheten och att ha förstärkt för sammanhången är en förutsättning för bevarandet av Brunnsta by.

Bebyggelse

Kärnan i Brunnsta by utgörs av en enkel radby, där bebyggelsen är grupperad utmed en enkel landsväg på långsmala tomter. Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i Brunnsta återfinns framför allt inom den gamla radbyns rektangulära bytomt, vid Brunnsta malm och Backa kvarn.

Radbyns bebyggelse har på grund av tomtindelningen bevarat en äldre doming karaktär med husen tätt grupperade intill varandra. Bostadshusen ligger med sin långsida utmed genomfartsvägens södra kant. Husens framsida vetter in mot tomt. Ekonomibygnaderna återfinns längre in på tomt. Såväl bostads- som ekonomibygnaderna härstammar huvudsakligen från 1800- och 1900-talen. Mitt i byn ligger en kronogård. Dess historia hänger samman med det forna indelningsverket. Gården var bostad för fanjunkare i Sigtuna kompani. Upplands regemente och bostadshuset uppfördes enligt uppgift 1785.

Värde: Mångfalden och det stora antalet bevarade uthus och ekonomibygnader har stor betydelse för byns och fastigheternas karaktär. Som helhet ger radbyns bebyggelse en uppfattning om och en bild av en äldre jordbruksby före de genomgripande skiftenas tid och har därmed ett betydande bebyggelsehistoriskt och miljömässigt värde.

Vägsystem

Brunnsta radby har sedan den sölskiftades omslutits av en väg i samtliga väderstreck. Av den ursprungliga vägen finns idag endast den västra och norra sträckningen kvar. Den östra kan dock ännu anses genom den smala brukningsväg som går i bytomtens östra kant. Den södra, som sträckte sig i öst-västlig riktning, är inte längre identifierbar, men har legat strax bakom de befintliga ladugårdarna. Radbyns omslutande väg har lika gamla anor som själva bytomten och är så att säga en konsekvens av radbyns tillkomst under medeltiden.

Värde: Av särskilt stort intresse är att just en vägstruktur som denna omnämns i Upplands landskapslags bylagsbalk i samband med stadganden som rör anläggning av bytomt.

Backa kvarn ligger strax utanför bykärnan. Väderkvarnen byggdes år 1889 med tillhörande mjölnarbostad. Kvarn och bostad är fortfarande bevarade. Miljön är en del av Brunnsta bys historia. Backa kvarn är den enda kvarvarande av sitt slag i Häbo kommun.

Värde: Att värna om kvarnplatsens ursprungliga isolerade läge, och inte låta den bli sammanbyggd med byn, är av betydelse. Man bör undvika ytterligare förtätning av bebyggelsen.

Brunnsta malm. På denna plats, i utkanten av den egentliga bytomten, har torp förekommit sedan 1700-talet. Bebyggelsen består huvudsakligen av småskalig ensamliggande torpbebyggelse. Till vart bostadshus hör mindre uthus.

Värde: Det är viktigt att slå vakt om området struktur liksom att fastigheterna behåller sin karaktär av torp och inte förändras genom tillbyggnader.

Landskapsbild

Brunnsta by har ett för äldre jordbruksbebyggelse karaktäristiskt läge i landskapet. På traditionellt vis grupperar sig bebyggelsen i syd- och västlägen på en obrukbar höjd och man har undvikit att ta värdefull odlingsmark i anspråk för bebyggelsen.

Värde: Brunnsta by har ett för landskapsbildens betydande miljömässigt värde genom sitt fria vida omkring synliga läge på en markerad höjd i ett öppet uppoddat ståtlandskap. Vyn är karaktäristisk för odlingslandskapet i regionen och det är av betydelse att omgivande åkerjordar förblir hävdade och inte planteras igen med skog. Vid nybebyggelse är det av största vikt att man beaktar hävdvunnet sätt att anlägga bebyggelse och undviker att placera hus på traditionellt öppna åker- eller hagmark.

PLANFÖRHÅLLANDEN

Brunnsta by ingår i ett större område av riksintresse för kulturmiljövården som även omfattar Övergrans kyrka och Övergrans kyrka.

Brunnsta by ligger utanför detaljplanelagt område, men bebyggelsen inom området utgör samlad bebyggelse där generell bygglovsplikt gäller. Inga förordnanden till skydd för kulturmiljön berör området. I översiktsplanen för Häbo kommun antagen 1999-06-14 §44, anges som mål att områdets värden för kulturmiljövården ska bevaras. Områdesbestämmelser ska utarbetas för Brunnsta by med Brunnsta malm och Backa kvarn.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Avloppsanläggningarna i området är enskilda och varierar i ålder och kvalitet. Detta gäller även vattenlederna.

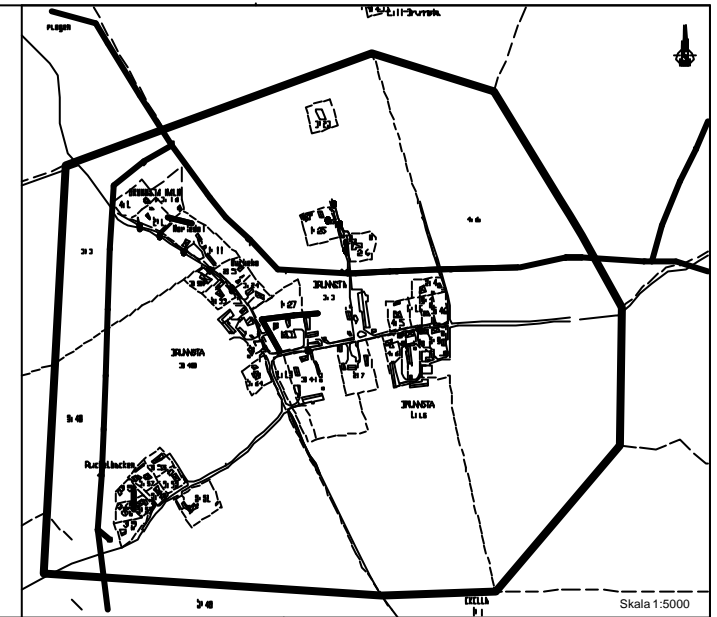
En förutsättning för nytilkommande bebyggelse är att VA-frågan kan lösas på ett tillfredsställande sätt. En begränsad utbyggnad av småhus i anslutning till redan befintlig bebyggelse medför normalt inte någon större påverkan. En viss ökning av fosfor- och kväveläckage kan dock förväntas.

VÄRDEOMDÖME

Meningen är att tillkommande bebyggelse och ändringar av den befintliga bebyggelsen ska hållas inom en ram som ansluter till den nuvarande miljön. Syftet med att i områdesbestämmelser utöka lovpunkten till i princip samma nivå som gäller inom detaljplanelegda områden är att bevara helhetsintrycket av Brunnsta by såsom den idag upplevs.

Nuvarande markanvändning skall bestå och endast ett fåtal nya bostäder får tillkomma. Dessa skall byggas i anslutning till befintliga bostäder. Bygglöv bör föregås av en konsekvensbedömning omfattande kulturmiljö, landskapsbild och teknisk försörjning.

Nya byggnader anpassas till den lokala byggnadstraditionen vad gäller läge och utformning. Hävdvunnet sätt att anlägga bebyggelse bör eftersträvas och husplacering på öppna åker- eller hagmark undvikas. Förändring av befintliga hus skall ske med varsamhet för att dessa inte ska förlora ursprunglig karaktär.

Skala 1:5000

GRÄNSBETECKNINGAR

Gräns för bestämmeområde

BESTÄMMELSER

UTÖKAD LOVPLIKT

- 1§ För området gäller att den generella lovpunkten utökas till att gälla även följande:
- 1 mom Ändring av tak- och fasadmateriell samt omfärgning till annan kulör. Gäller varje bygglovspliktig byggnad.
  - 2 mom Ändring av fönster på bostadshus om åtgärden avsevärt påverkar byggnadens utseende.
  - 3 mom Rivning av byggnad eller del av byggnad.
  - 4 mom Uppförande eller större tillbyggnad av ekonomibygnader för jordbruk eller därmed jämförbara näringar.

BYGGNADERS PLACERING OCH UTFORMNING

- 2§ 1 mom Ny bebyggelse skall placeras i lägen som liknar de traditionella tomtpatserna.
- 2 mom Ny bebyggelse skall utformas med särskild hänsyn till områdets egenart.
- 3 mom Ändringar av en byggnad får inte försvära dess karaktär eller anpassning till omgivningen.

MARKENS ANORDNANDE

- 3§ 1 mom Det öppna landskapet bör bevaras på sådant sätt att dess kulturhistoriska värde består.
- 2 mom Huvudvägar skall underhållas så att deras karaktär och höjdläge inte förändras.

ANTAGANDEHANDLING

OMRÅDESBESTÄMMELSER
BRUNNSTA BY

HÄBO KOMMUN UPPLANDS LÄN
UPPFÄTTAD JUNI 2000, REV. 00-10-31

Beslutdatum
TN 2000-11-21
2000-12-19

Beskrivning och värdeomdömen utgör ett sammandrag av "Brunnsta, en uppländsk by av riksintresse" Upplandsmuseets rapport 1995, Jan Johansson